

LUTKOVNO
GLEDALIŠČE
MARIBOR

SVETLOBA

Nebojša Pop Tasić

PREDLOGI ZA PRIPRAVO NA OGLED

Svetloba je zgodba o nastanku življenja, o življenju v vesolju, v našem osončju, na našem planetu ... O rojstvu zvezd, dreves, puščav in oceanov.

Je raziskovanje svetlobe v nas – tiste svetlobe, brez katere smo v temi in smo tema. Je pripoved o boju dobrega in zla, o prevladi ljubezni nad sovraštvom in je razumevanje nasprotja med temo in svetlobo, ki nam omogoča ravnovesje. Prav tema je namreč tista, zaradi katere nas obliva svetloba, in prav temna noč je tisti čas, v katerem se naš um spočije in domišljija razvije. In prav stik teme s svetlobo je tisti trenutek, ki nas napolni z lepoto sončnega vzhoda in zahoda. In je spoznanje, da moč Sonca ni dovolj, ampak da nujno potrebuje našo pomoč, da s svetlobo, ki jo nosimo v sebi, grejemo in razsvetljujemo naš planet in drug drugega.

*Vsak človek, četudi sam,
prižiga svetlobe plam.*

*Kajti – to spoznal bo vsak bedak:
kjer ni luči, tam je mrak.*

Svetloba je, po eni strani, zgodba o rojstvu vesolja in življenja, po drugi pa govori o tem, da človek (otrok) nosi svetlobo v sebi – svetlobo, ki pomeni um, pogum, pokončnost, umetnost. Brez te svetlobe, ki je v nas, bi nehali obstajati kot ljudje.

Nebojša Pop Tasić

O EKIPU USTVARJALCEV

Marko Bulc **režiser**

Marko Bulc je svojo gledališko pot začel kot igralec in režiser v gledališču Dejmo stisnt teater na Vrhniki, nato pa je zaključil študij komunikologije na Fakulteti za družbene vede in režije na Akademiji za gledališče, radio, film in televizijo. Sedem let je bil direktor in umetniški vodja zavoda za sodobno umetnost No History in tri leta umetniški vodja Gledališča Glej. Za svoj štiriletni projekt *No History / Know History*, ki je obsegal osem povezanih predstav in performansov, je bil leta 2006 nagrajen z nagrado zlata ptica. Z Lutkovnim gledališčem Maribor je prvič sodeloval v sezoni 2015/2016, ko je zrežiral uprizoritev *Kaj pa če ...*

Nebojša Pop Tasić **avtor besedila in dramaturg**

Nebojša Pop Tasić je avtor številnih besedil za odrasle in otroke. Njegova kariera je zelo raznolika: igral je v glasbeni skupini, deloval kot novinar in urednik ter pisec kolumn, zadnja leta pa se posveča predvsem gledališkemu ustvarjanju. Deloval je v večini slovenskih gledališč in pogosto sodeluje z odmevnejšimi slovenskimi režiserji (Jernej Lorenci, Vito Taufer, Silvan Omerzu ...). Z Lutkovnim gledališčem Maribor je doslej sodeloval že večkrat, po navadi kot avtor besedil, v sezoni 2002/2003 pa tudi kot režiser, ko je na oder postavil svoje besedilo *Metuljeva dežela*.

Za uspešnico *Kaj pa če ...*, ki jo je v sezoni 2015/2016 v Lutkovnem gledališču zrežiral Marko Bulc, je napisal besedilo, za katerega je prejel bršljanov venec, priznanje Združenja dramskih umetnikov Slovenije za umetniške dosežke v letu 2015.

Damir Leventić
scenograf in avtor likovne podobe

Damir Leventić je svojo gledališko pot začel kot soustanovitelj gledališča Dejmo stisnit teater, za katerega je oblikoval tudi večino scenografij. Študiral je na šoli uporabnih umetnosti Famul Stuart ter kot asistent in scenograf sodeloval z večino slovenskih gledališč ter pri dveh celovečernih slovenskih filmih (Zadnja Večerja in Šelestenje). Z Lutkovnim gledališčem Maribor sodeluje drugič, prvič je sodeloval pri predstavi *Kaj pa če ...* režiserja Marka Bulca.

Damir Avdić
avtor glasbe

Damir Avdić, glasbenik in vsestranski umetnik bosanskega rodu, zadnja leta živi in ustvarja v Sloveniji. Leta 2015 je izdal svoj šesti samostojni album, napisal je zbirko pesmi in štiri romane. Za številne filme in predstave je napisal glasbo, o njem pa je bil posnet tudi film z naslovom *Pravi človek za kapitalizem*. Z lutkovnim gledališčem Maribor sodeluje drugič, prvič je sodeloval pri predstavi *Kaj pa če ...*

Sanja Grcić
kostumografka

Sanja Grcić, kostumografka bosanskega rodu, je diplomirala leta 2002 na ljubljanski Naravoslovnotehniški fakulteti, smer oblikovanje tekstilij in oblačil, trenutno pa na isti smeri končuje doktorski študij. Deluje kot samostojna ustvarjalka v kulturi in se ukvarja z umetniškim in industrijskim oblikovanjem tekstilij in oblačil, kostume oblikuje za gledališke, filmske in lutkovne uprizoritve. Njeno delo je bilo doslej predstavljeno na številnih skupinskih in samostojnih razstavah v Evropi, Združenih državah Amerike in v Južni Koreji, za svoje delo pa je bila tudi večkrat nagrajena.

Andrej Hajdinjak
oblikovalec svetlobe

Andrej Hajdinjak je eden pomembnejših in vidnejših ustvarjalcev na področju oblikovanja svetlobe. Svojo profesionalno pot je začel kot vodja oddelka scenske razsvetljave v Cankarjevem domu, od leta 2006 pa deluje kot samostojni ustvarjalec. Sodeloval je s skoraj vsemi domačimi gledališči ter z mnogimi tujimi (HNK Zagreb, Pandur Theaters, Ulysses Theatre ...), pogosto pa sodeluje tudi z zborom Carmina Slovenica. Doslej je sodeloval pri več kot dvesto dramskih, plesnih ter opernih produkcijah doma in v tujini. Leta 2004 je prejel Borštnikovo nagrado za oblikovanje luči pri predstavi *Iskanje izgubljenega časa* v režiji Dušana Jovanovića.

Sebastjan Starič
koreograf

Sebastjan Starič se je s plesom začel ukvarjati na pobudo Ksenije Hribar, ki ga je povabila v svojo plesno skupino; ta je kasneje prerasla v Plesni teater Ljubljana. Kot igralec je sodeloval tudi z gledališko skupino Ana Monro. Izobraževanja s področja plesa, igre in improvizacije je nadaljeval na različnih delavnicah doma in v tujini. Kot svetovalec za gib in koreograf je z različnimi režiserji sodeloval z večino slovenskih gledališč, prav tako pa je ustvaril številne avtorske projekte. Vodi različne seminarje in delavnice, za svoje delo pa je bil večkrat nagrajen.

NAMIGI ZA OBRAVNAVO PO OGLEDU

Nastanek vesolja. Nastanek časa in prostora.

Po mnenju znanstvenikov pred velikim pokom ni bilo nič. Zgodil naj bi se pred 13,7 milijardami let in naj bi pomenil začetek vesolja. Nekateri ga razlagajo kot eksplozijo prostora in snovi, drugi kot nenadno širjenje iz ene same točke. Oblikovale so se sile in nastal je čas.

V treh sekundah po tem dogodku so se oblikovali trije najpreprostejši kemijski elementi: vodik, helij in litij.

Nastanek zvezd. Nastanek svetlobe.

Prve zvezde so nastale 50 do 150 milijonov let kasneje. Zvezde so sijoča plinasta nebesna telesa oziroma ogromne krogle plina, ki močno gori. Oddajajo svetlobo in toploto. Če pogledamo v nočno nebo, vidimo na tisoče zvezd. Vidimo jih neznansko veliko, a vseeno, v primerjavi z vsemi v vesolju, samo nekaj. Zvezde se med seboj razlikujejo po velikosti, temperaturi in svetlobi. Svetloba, ki jo vidimo, se imenuje navidezni sij. Najsvetlejša zvezda v našem osončju je Sonce. Zdi se nam večja, ker je Zemlji veliko bližja kot druge zvezde. Temperatura Sonca je izjemno visoka in energijo, ki jo oddaja, zaznavamo kot toploto in svetlobo.

Okoli Sonca krožijo planeti, okrog planetov pa krožijo lune in sateliti.

Nastanek Zemlje. Nastanek življenja.

Zemlja je tretji planet od Sonca in je od njega oddaljena približno 149,597.870,7 kilometrov. Za primerjavo uporabi razdaljo od Maribora do Ljubljane, ki znaša približno 127 kilometrov in za prevoženo pot potrebujemo eno uro in pol.

Zemlja se vrti okoli svoje osi in kroži okoli Sonca. Okoli svoje osi se vrti s približno hitrostjo 107.000 km/uro in za en obrat potrebuje 23 ur, 56 minut in 4 sekunde. Okoli Sonca kroži s hitrostjo 30,287 km/s in za pot potrebuje 365,24 dni. Za primerjavo uporabi vožnjo z avtomobilom po avtocesti; največja dovoljena hitrost je 130 km/h.

Zemlja je edini planet v našem osončju, na katerem je razvito življenje. To je mogoče zaradi vode in ozračja, v katerem lahko živa bitja dihajo, ter zaradi primerne temperature in svetlobe, ki ju Zemlji omogoča Sonce.

Prestopno leto

Prestopno leto je tisto, v katerem imamo tudi 29. februar. To se zgodi vsaka štiri leta in takrat ima leto 366 dni. Zemlja za pot okoli sonca potrebuje več kot 365 dni in če tega

ne bi vsako četrto leto izravnali z dodanim dnevom, bi se letni časi zamikali.

Svetloba

Svetloba je elektromagnetno valovanje in današnje človeštvo jo dojema kot nekaj povsem samoumevnega. Svetlobni viri so lahko naravni ali umetni. Naravno svetlobo dobivamo predvsem od Sonca, tudi ponoči, saj Luna nima lastne svetlobe in je njena mesečina posledica Sonca, ki obsije luno. Ker je soj mesečine prešibak, si v delu dneva, ki ga imenujemo noč, pomagamo z umetnimi viri svetlobe.

Davno, preden je človeštvo spoznalo elektriko in luč, si je prazgodovinski človek pomagal z ognjem, ki ga je, po nekaterih zgodovinskih predvidevanjih, odkril povsem naključno, in sicer s pomočjo strele ob nevihti, ki je zanetila drevo.

Naslednji vir umetne svetlobe, ki ga je odkrilo človeštvo, so bile oljenke (svetilke, v katerih gori olje). Njena uporaba se je začela približno 4.000 let pred našim štetjem v Egiptu in se od tam razširila v druge dežele. Oljenkam so sledile sveče, tem plinske svetilke in tem obločnice ... vse do leta 1879, ko je zasvetila prva žarnica, ki jo je izumil Joseph Swan, patentiral pa Thomas Alva Edison.

In prav Maribor je mesto, kjer je leta 1883 zasvetila prva električna žarnica v Sloveniji in v tem delu Evrope. Namig: zgradba, v kateri je zasvetila prva električna žarnica v Mariboru, je označena, nahaja pa se na Grajskem trgu.

Bioluminiscenca

Bioluminiscenca je pojav oddajanja svetlobe pri živih bitjih, ki nastane pri pretvorbi kemične energije v svetlobno. Nam najbolj poznane živali, ki imajo to sposobnost, so kresnice, družine hroščev, ki s svetlobnim organom v zadku oddajajo svetlobo, s katero privabljajo partnerje. Svetijo tudi njihove ličinke in tako plenilcem sporočajo, da so neužitne.

Vendar kresnice nikakor niso edine, ki svetijo. To sposobnost imajo še druga kopenska bitja; nekatere vrste črvov, vrsta polža in celo nekatere vrste gob.

Prava svetlobna predstava pa se dogaja v morju. Svetijo nekatere vrste rib, lignjev, meduz ... Večina bitij, ki svetijo, živi v človeku težko dostopnih globinah. Eno vrsto pa lahko vendarle zaznamo tudi sami: dinoflagelati so bitja, ki zasvetijo vsakič, ko okoli njih vzvalovi voda; opazimo jih lahko med plovbo ali plavanjem v temni noči.

Planeti našega osončja

Okrog Sonca kroži osem planetov oziroma nebesnih teles: Merkur, Venera, Zemlja, Mars, Jupiter, Saturn, Uran in Neptun. Vsak planet ima svoje značilnosti. Razlikujejo se glede na zgradbo, velikost in glede na oddaljenost od Zemlje in od Sonca.

Merkur, Venera, Zemlja in Mars sodijo med čvrsta telesa, ker so sestavljena iz čvrstih materialov, kovin in nekovin.

Jupiter, Saturn, Uran in Neptun sodijo med plinasta telesa, saj so sestavljena iz plinov (predvsem vodika in helija).

Merkur je najmanjši in Soncu najbližji planet. Je zelo vroč podnevi in ponoči zelo mrzel. Dnevna temperatura površja doseže 430 stopinj, ponoči pa se ohladi tudi do - 180 stopinj Celzija.

Venera je drugi planet od Sonca; je približno tako velik kot Zemlja, obdajajo pa ga gosti oblaki. Je eden tistih planetov, ki ga lahko vidimo, saj močno sveti ob sončnem vzhodu in zahodu. Zato Venero imenujemo tudi zvezda Danica oziroma Večernica.

Zemlja je tretji planet od Sonca in je edini planet, na katerem je dokazano življenje. Dve tretjini Zemlje pokrivajo oceani in morja.

Mars je četrti planet od Sonca in je manjši od Zemlje. Temperatura na površju je nizka, pogosto pa ga imenujemo tudi rdeči planet, saj sta kamenje in prah, ki prekrivata njegovo površino, rjasto rdeče barve.

Jupiter je največji planet v osončju in peti planet od Sonca. Na nebu je videti kot zvezda svetlo bele barve. Mogoče ga je videti z daljnogledom in ob tem opaziti tudi njegove štiri največje lune.

Saturn je šesti planet od Sonca in malo manjši od Jupitra. Obdajajo ga obroči v obliki ploščatega diska. Opaziti ga je mogoče s prostim očesom, njegovi obroči pa brez teleskopa niso vidni.

Uran je sedmi planet od Sonca, sestavljen pa je iz plina in ledu. Obdajajo ga oblaki, ki ustvarjajo njegovo zelenomodro barvo. Zaradi oddaljenosti ga je s prostim očesom zelo težko opaziti.

Neptun je osmi planet od Sonca. Sestavljen je iz plina in ledu in je malo manjši od Urana. Oblaki, ki ga obdajajo, so videti modri. Zaradi svoje velike oddaljenosti od Sonca je Neptun najhladnejši planet našega osončja.

Senčno gledališče

Prav svetloba je tista, ki omogoča senčno gledališče. Ena od teorij o nastanka lutkovnega gledališča je omenjena tudi v besedilu predstave. Naši predniki, ki so živeli v jamah, so si ob soju ognja z rokami oziroma prsti pričarali podobe na stenah. Pozneje se je senčno gledališče razvijalo predvsem v Aziji, danes pa je doma po vsem svetu. Vedno je bil izvor svetlobe za svetlim zastorom, med svetlobo in zastorom pa je lutkar animiral senčne podobe. Te so lahko neprosojne in jih prepoznavamo zgolj po zunanjem obrisu ali pa iz prosojnih obarvanih materialov.

Koreografija

Oblikovanemu gibu igralcev na odru, ki ni nujno samo ples, rečemo koreografija. Za to poskrbi koreograf. V predstavi Svetloba je zelo dejavno sodeloval in skupaj z igralci med drugim ustvaril zanimive like praživali, opic in balerine.

Gradivo pripravila Tanja Lužar